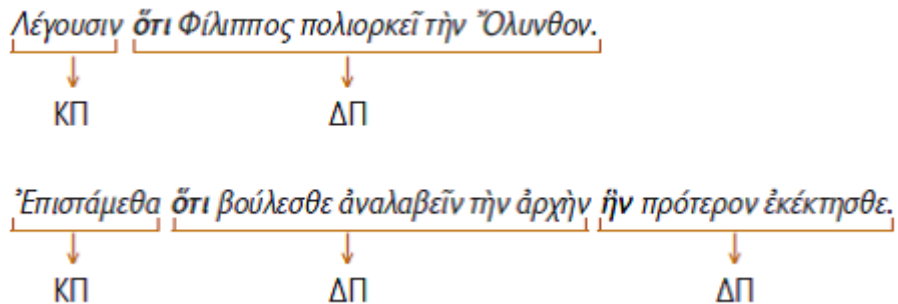

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στον λόγο χρησιμοποιούνται συχνά **δευτερεύουσες προτάσεις**, για να διευκρινιστεί ή να συμπληρωθεί το νόημα των κύριων προτάσεων. Η σύνδεση *δευτερευουσών προτάσεων* (ΔΠ) με *κύριες* (ΚΠ) (ή με άλλες *δευτερεύουσες διαφορετικού είδους*) ονομάζεται **υποτακτική σύνδεση προτάσεων**

Ο χαρακτηρισμός των δευτερευουσών προτάσεων

Για την **αναγνώριση** μιας δευτερεύουσας πρότασης, λαμβάνονται υπόψη τα παρακάτω:

- **Πώς εισάγεται:** με ποια λέξη αρχίζει η δευτερεύουσα πρόταση.
- **Από πού εξαρτάται:** τι δηλώνει το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται η δευτερεύουσα και τίνος χρόνου είναι (αρκτικού ή ιστορικού).
- **Πώς εκφέρεται:** σε ποια έγκλιση τίθεται το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης.
- **Ποιος είναι ο συντακτικός ρόλος της:** πώς χρησιμοποιείται στον λόγο η δευτερεύουσα πρόταση.

Διάκριση δευτερευουσών προτάσεων ως προς τη συντακτική τους θέση

1. **Ονοματικές:** είναι οι δευτερεύουσες προτάσεις που χρησιμοποιούνται στον λόγο όπως και τα ονόματα: ως υποκείμενα, αντικείμενα, κατηγορούμενα, ονομαστικοί προσδιορισμοί.

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν :

- οι **ειδικές**,
 - οι **ενδοιαστικές**,
 - οι **πλάγιες ερωτηματικές**
 - οι **αναφορικές** ονομαστικές προτάσεις..
2. **Επιρρηματικές:** είναι οι δευτερεύουσες προτάσεις που εκφράζουν επιρρηματικές σχέσεις και χρησιμοποιούνται στον λόγο ως **επιρρηματικοί προσδιορισμοί**.

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν:

- οι αιτιολογικές,
- οι τελικές,
- οι συμπερασματικές,
- οι υποθετικές,
- οι εναντιωματικές,
- οι παραχωρητικές,
- οι χρονικές
- οι αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις.

A/ ΕΙΔΗ ΔΕΥΕΡΕΥΟΥΣΩΝ ΟΝΟΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

1. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

✚ ειδικεύουν το γενικό και αόριστο περιεχόμενο της πρότασης από την οποία εξαρτώνται, προσδιορίζουν δηλαδή ακριβέστερα το νόημά της. Δέχονται άρνηση **οὐ**.

✚ εισάγονται με τους ειδικούς συνδέσμους:

α) **ὅτι**, όταν δηλώνουν κρίση αντικειμενική:

β) **ὡς**, όταν δηλώνουν κρίση υποκειμενική.

✚ εκφέρονται με:

1. **α) Οριστική**, όταν δηλώνουν κάτι πραγματικό:
Λέγει Πτολεμαῖος ὅτι Περδίκκας πρῶτος ἐνέβαλεν ἐς τῶν Θηβαίων τὴν προφυλακὴν.
2. **β) Δυνητική οριστική**, όταν δηλώνουν το δυνατόν στο παρελθόν ή το μη πραγματικό:
Δῆλον ἦν ὅτι ῥαδίως ἂν ἐδύναντο πολεμεῖν αὐτοῖς.
3. **γ) Δυνητική ευκτική**, όταν δηλώνουν το δυνατόν στο παρόν ή στο μέλλον:
Οἶδα ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε. (ὅτι ὅλοι θα συμφωνούσατε)
4. **δ) Ευκτική του πλάγιου λόγου**, ύστερα από ιστορικό χρόνο, και δηλώνουν υποκειμενική γνώμη:
Ἔλεγον ὅτι βασιλεὺς σφίσι φίλος ἔσοιτο.

✚ εξαρτώνται από ρήματα : λεκτικά , γνωστικά, αισθητικά, δεικτικά (δες παρακάτω)

✚ χρησιμοποιούνται ως:

α) Αντικείμενα σε ρήματα **λεκτικά** (λέγω, διδάσκω, ἀγγέλλω, δηλώ, ἀποκρίνομαι κ.τ.ό.), **δεικτικά** (δείκνυμι, ἀποδείκνυμι κ.τ.ό.), **γνωστικά** και **αισθητικά** (γιγνώσκω, οἶδα, μανθάνω, ἐπίσταμαι, πυνθάνομαι, αἰσθάνομαι, ἀκούω κ.τ.ό.):

*Οἶδα ὅτι μάτην σοι αὐτὰ λέξομεν.
Πυνθάνομαι ὡς χρήματα εἴληφεν Αἰσχίνης.* (ὅτι τάχα)

β) Υποκείμενα σε απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις που σημαίνουν ὅ,τι και τα παραπάνω ρήματα (*λέγεται, ἀγγέλλεται, μαρτυρεῖται, δέδεικται, δῆλόν ἐστι, ἀδηλόν ἐστι, φανερόν ἐστι, σαφές ἐστι* κ.τ.ό.):

Ἦγγέλθη ὅτι τεθνηκότες εἶεν.

γ) Επεξηγήσεις σε ὄρο της προηγούμενης πρότασης, συνήθως σε δεικτική αντωνυμία ουδέτερου γένους:

Τοῦτο δ' ὁ λόγος λέγει, ὅτι φιλάργυροι σοφίζονται τὸ θεῖον χάριν φιλαργυρίας. (ὅτι δηλαδή)

2. ΕΝΔΟΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

✚ δηλώνουν *ενδοιασμό, φόβο ή ανησυχία* μήπως συμβεί κάτι κακό ή μήπως δεν πραγματοποιηθεί κάτι επιθυμητό. Δέχονται ἄρνηση **οὐ**.
π.χ (ν.ε) *Φοβάται μήπως αρρωστήσει.*

✚ **εισάγονται** με τους ενδοιαστικούς συνδέσμους:

α) *μή ή ὅπως μή*, όταν δηλώνουν φόβο μήπως γίνει κάτι ανεπιθύμητο·

β) *μή οὐ*, όταν δηλώνουν φόβο μήπως δε γίνει κάτι επιθυμητό.
(ν.ε : *μη, μήπως, μήπως δεν*)

✚ **εκφέρονται με:**

α) Υποτακτική, ὕστερα από αρκτικό χρόνο, και δηλώνουν φόβο προσδοκώμενο:
Οἱ τύραννοι φοβοῦνται μή αἱ πόλεις ἐλεύθεραι γένωνται.

β) Ευκτική του πλάγιου λόγου, ὕστερα από ιστορικό χρόνο, και δηλώνουν φόβο υποκειμενικό και αβέβαιο στο παρελθόν¹:
Ἔδεισαν μή ἀποθάνοιεν. (Φοβήθηκαν μην πεθάνουν.)

✚ **εξαρτώνται** από ρήματα που δηλώνουν φόβο, δισταγμό ή μέριμνα
✚ **χρησιμοποιούνται** ως:

- α)** Αντικείμενα σε ρήματα που δηλώνουν **φόβο, δισταγμό, ανησυχία** (*φοβοῦμαι, δέδοικα, ὀκνῶ, ὀρῶ, προσέχω, ὑποπτεύω* κ.τ.ό.):
Φοβοῦνται μή Βοιωτοὶ δηώσωσι τὴν Ἀττικὴν.
Ὅρατε ὅπως μή τι αἰσχρὸν πράξωμεν. (Προσέξτε να μην κάνουμε κάτι κακό.)

β) Υποκείμενα σε απρόσωπες εκφράσεις ανάλογης σημασίας με τα παραπάνω ρήματα (*δεινόν ἐστί, δέος ἐστί, κίνδυνός ἐστί, φόβος ἐστί, φοβερόν ἐστί* κ.τ.ό.):

Δέος ἐγένετο **μη ξὺν ὄπλοις ἔλθωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι**. (Υπήρχε φόβος μήπως...)

γ) Επεξηγήσεις σε ὄρο της προηγούμενης πρότασης, κυρίως σε δεικτική αντωνυμία ουδέτερου γένους:

Ἐφοβήθη τοῦτο, μη οὐκ ἔλθοι ἡ βοήθεια.

Οὗτος ὁ κίνδυνος, μη ὑπὸ ἡδονῆς ἠττηθῶμεν.

3. ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

✚ εκφράζουν *ερώτηση*, ὅπως και οι ευθείες ερωτήσεις. Η διαφορά τους από αυτές είναι ὅτι η ερώτηση δε διατυπώνεται ευθέως ἀπὸ αὐτὸν που ρωτᾷ, ἀλλὰ με τη μεσολάβηση κάποιου ρήματος εξάρτησης, γι' αὐτὸ και στο τέλος δεν ἔχουν ερωτηματικό. Δέχονται ἄρνηση **οὐ** ἢ **μή**:

Ευθεία ερώτηση: *Ἦλθον οἱ πρέσβεις;*

Πλάγια ερώτηση: *Ἐρωτᾷ εἰ ἦλθον οἱ πρέσβεις*

✚ διακρίνονται σε:

α) Ολικῆς ἀγνοίας, μπορούν να απαντηθῶν με ἓνα *ναι* ἢ ἓνα *οὐ*.
Μονομελείς, ὅταν ἔχουν ἓνα μέλος, ζητεῖται δηλαδή ἀπάντηση σε ἓνα ερώτημα. **Διμελείς**, ὅταν ἔχουν δύο μέλη, αποτελοῦνται δηλαδή ἀπὸ δύο ερωτήσεις.

β) Μερικῆς ἀγνοίας (δεν μπορούν να απαντηθῶν με ἓνα *ναι* ἢ ὄχι)

✚ **Εισάγονται** : Οι ολικῆς ἀγνοίας

α) Ὅταν εἶναι **μονομελείς**, με το ερωτηματικό μόριο *εἰ* (μήπως, αν) και σπανιότερα με τα *εἰάν, ἄν, ἦν* (αν):

Ἀπορεῖς εἰ διδασκτόν ἐστὶν ἡ ἀρετή.

β) Ὅταν εἶναι **διμελείς**, με τα ζεύγη *εἰ - ἦ* (εάν - ἦ), *πότερον (πότερα) - ἦ* (ποιο ἀπὸ τα δύο - ἦ), *εἴτε - εἴτε* (εάν - ἦ):

Κρίνετε πότερον ἡ ἀρετὴ μᾶλλον ἢ ἡ φυγὴ σώζει τὰς ψυχὰς.

β) Οι μερικῆς ἀγνοίας

με ερωτηματικές ἢ αναφορικές αντωνυμίες και με ερωτηματικά ἢ αναφορικά επιρρήματα:

Μὴ γνώτω ἡ δεξιὰ σου τί ποιεῖ ἡ ἀριστερά σου. (Να μη γνωρίζει...)

Σκόπει πότερος ἡμῶν ἀποκρινεῖται. (Σκέψου ποιος ἀπὸ μας θα

εκφέρονται με:

1. **α)** Οριστική, όταν δηλώνουν ερώτηση για το πραγματικό.
2. **β)** Δυνητική οριστική, όταν δηλώνουν ερώτηση για το δυνατόν στο παρελθόν ή για το μη πραγματικό.
3. **γ)** Δυνητική ευκτική, όταν δηλώνουν ερώτηση για το δυνατόν στο παρόν ή στο μέλλον.
4. **δ)** Απορηματική υποτακτική (ενίστε + αοριστολογικό ἄν), όταν δηλώνουν απορία σχετικά με αυτό που πρέπει να γίνει.
5. **ε)** Ευκτική του πλάγιου λόγου, ύστερα από ιστορικό χρόνο, και δηλώνουν υποκειμενική γνώμη

Εξαρτώνται από ρήματα

που σημαίνουν **ερώτηση, απορία** (ἐρωτῶ, ἀπορῶ, πυνθάνομαι, θαυμάζω κ.τ.ό.), **γνώση, άγνοια** (γιγνώσκω, οἶδα, ὄρω, αἰσθάνομαι, άγνοῶ, ἀπόρως ἔχω κ.τ.ό.), **απόπειρα, φροντίδα** (πειρῶμαι, παρασκευάζομαι, πράττω, φροντίζω, ἐπιμελοῦμαι κ.τ.ό.), **σκέψη, προσοχή** (σκοπῶ, σκοποῦμαι, ἐξετάζω, βουλεύομαι κ.τ.ό.), **δείξη, ανακοίνωση** (δείκνυμι, δηλῶ, λέγω, ἀποκρίνομαι κ.τ.ό.):

χρησιμοποιούνται ως:

α) Αντικείμενα σε μεταβατικά ρήματα που σημαίνουν **ερώτηση, απορία** κ.τλ

Ἡρώτα εἰ εἶη ἄλλη ὁδός.

Ἀπορῶ τί πρῶτον εἶπω.

Εἰπέ μοι πότερον ἢ γῆ πλατεῖά ἐστιν ἢ στρογγύλη.

β) Υποκείμενα σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις ανάλογης σημασίας με τα παραπάνω ρήματα (ἄδηλόν ἐστι, ἀφανές ἐστι, ἀπορόν ἐστι, ἀπόρως ἔχει, φανερόν ἐστι, θαυμαστόν ἐστι, λέγεται, δέδεικται κ.τ.ό.):

Ἄδηλον ἦν εἰ ἀδίκως ἐτετιμώρηντο.

Ἐλέγετο καὶ ᾧ τρόπῳ ἢ ναυμαχία ἐγένετο.

γ) Επεξηγήσεις σε όρο της προηγούμενης πρότασης, συνήθως σε δεικτική αντωνυμία ουδέτερου γένους:

Τοῦτο σκεψώμεθα, εἰ ἀληθῆ λέγεις.

4. ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ

Αναφορικές ονοματικές ονομάζονται οι δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις που χρησιμοποιούνται στον λόγο ως ονόματα:

Οὐ καλά γ' ἦν ἃ ἔπραξα. (αυτά που έπραξα)

Ἐβουλόμην ἰσχύειν τοὺς νόμους οὕς ἐνομοθέτησεν ὁ Σόλων.

 εἰσάγονται με αναφορικές αντωνυμίες:

ὃς (ο οποίος, που)	ὅποιος (όποιος λογής)
ὅστις (όποιος, ο οποίος)	ὅπότερος (όποιος από τους δύο)
ὅσπερ (ο οποίος ακριβώς)	ἡλίκος / ὀπηλίκος (όσο μεγάλος)
ὅσος / ὀπόσος (όσος)	ὀποδαπὸς (από τον τόπο που)
οἷος (τέτοιος που)	

 εκφέρονται:

α) Όταν είναι προτάσεις **κρίσης** (άρνηση **οὐ**), με οριστική, δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική και ευκτική του πλάγιου λόγου (ύστερα από ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου).

β) Όταν είναι προτάσεις **επιθυμίας** (άρνηση **μή**), με υποτακτική, ευχετική ευκτική, προστακτική και ευκτική του πλάγιου λόγου (ύστερα από ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου).

 χρησιμοποιούνται ως:

α) Υποκείμενα (Υ):

Ὅστις ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν. [Υ στα πειράσθω και νικᾶν]

β) Αντικείμενα (Α):

Ὅ σὺ μισεῖς, μὴ ποιήσης. [Α στο μὴ ποιήσης]

γ) Κατηγορούμενα (Κ):

Οὗτός ἐστιν ὃς ψεύδεται. [αντί ὁ ψεύστης: Κ στο οὗτος]

δ) Ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί (παραθέσεις, επεξηγήσεις, επιθετικοί προσδιορισμοί):

Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης, ὃς καὶ Φαρναβάζω ἐτύγχανε ξένος ὦν. [παραθεση στο Ἀπολλοφάνης]

Ἦ Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην, ὃ,τι σοι δοκεῖ. [επεξήγηση στο γνώμην]

Τόδ' ἐστὶ τὸ στρατόπεδον ὃ κατακαύθη ὑπὸ τῶν Συρακοσίων. [τὸ στρατόπεδον τὸ κατακαυθέν επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη τὸ στρατόπεδον]

ε) Ετερόπτωτοι προσδιορισμοί σε μια από τις πλάγιες πτώσεις:

Βούλομαι λαβεῖν τι ὦν ἔχεις. [γενική διαιρετική]

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΔΟΣ	ΕΙΣΑΓΟΝΤΑΙ ΜΕ:	ΕΚΦΕΡΟΝΤΑΙ ΜΕ:	ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΩΣ:
ΕΙΔΙΚΕΣ	<i>ὅτι</i> (αντικειμενική κρίση) <i>ὡς</i> (υποκειμενική κρίση)	Οριστική Δυνητική οριστική Δυνητική ευκτική Ευκτική του πλάγιου λόγου	1. Αντικείμενα σε ρήματα: λεκτικά, γνωστικά, δεικτικά, αισθητικά 2. Υποκείμενα σε απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις ανάλογης σημασίας 3. Επεξηγήσας σε δεικτική αντωνυμία ή σε άλλον όρο
ΕΝΔΟΙΑΣΤΙΚΕΣ	<i>μή, ὅπως μή</i> (φόβος μήπως γίνει κάτι ανεπιθύμητο) <i>μή οὐ</i> (φόβος μήπως δε γίνει κάτι επιθυμητό)	Υποτακτική Ευκτική του πλάγιου λόγου	1. Αντικείμενα σε ρήματα: φόβου, υποψίας, δισταγμού, ανησυχίας 2. Υποκείμενα σε απρόσωπες εκφράσεις ανάλογης σημασίας 3. Επεξηγήσας σε δεικτική αντωνυμία ή σε άλλον όρο
ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ	ΟΛΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ	Οριστική	1. Αντικείμενα σε ρήματα: ερωτηματικά, γνωστικά, λεκτικά, δεικτικά, σκέψης, φροντίδας, απόπειρας, προσοχής 2. Υποκείμενα σε απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις ανάλογης σημασίας 3. Επεξηγήσας σε δεικτική αντωνυμία ή σε άλλον όρο
	Μονομελείς: <i>εἰ, ἐάν, ἄν, ἤν</i>	Δυνητική οριστική	
	Διμελείς: <i>εἰ - ἤ</i> <i>πότερον(-α) - ἤ</i> <i>εἴτε - εἴτε</i>	Δυνητική ευκτική	
	ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ	Απορηματική υποτακτική Ευκτική του πλάγιου λόγου	
	Ερωτηματικές αντωνυμίες ή ερωτηματικά επιρρήματα Αναφορικές αντωνυμίες ή αναφορικά επιρρήματα		

B/ ΕΙΔΗ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΩΝ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Οι επιρρηματικές προτάσεις λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί

1. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- αιτιολογούν το νόημα της προσδιοριζόμενης Δέχονται άρνηση **οὐ**.
- εισάγονται με τους** : α) αιτιολογικούς συνδέσμους:

ὅτι, όταν δηλώνουν αντικειμενική αιτία , **ὡς**, όταν δηλώνουν υποκειμενική αιτία, **διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ**

β) Με το **εἰ (αν, που)** εισάγονται αιτιολογικές προτάσεις υποθετικής αιτιολογίας (άρνηση **μή**), οι οποίες τίθενται και ως υποκείμενα απρόσωπων εκφράσεων ψυχικού πάθους:

Δεινόν ἐστι εἰ ἀδικήσομέν τινα.

Προσοχή!

Τα *ὡς*, *ἐπει* εισάγουν κύρια πρόταση, όταν βρίσκονται στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου (αιτιολογώντας τα προηγούμενα) και δεν ακολουθεί άλλη κύρια πρόταση:

Ἐπει καὶ τότε ἔπραξαν φοβούμενοι τὸ πλῆθος αὐτῶν.

εκφέρονται με:

α) Οριστική, όταν δηλώνουν αίτιο πραγματικό:

Ἐπορεύετο ἐφ' ἀμάξης, διότι ἐτέρωτο. (γιατί είχε τραυματιστεί)

β) Δυνητική οριστική, όταν δηλώνουν αίτιο δυνατόν στο παρελθόν ή μη πραγματικό:

Οὐκ ἔλεγε τὰς ἐμὰς πράξεις, ὅτι ἐδείκνυεν ἂν τὴν ἐμὴν ἀρετὴν. (γιατί θα έδειχνε)

γ) Δυνητική ευκτική, όταν δηλώνουν αίτιο δυνατόν στο παρόν ή στο μέλλον:

Δέομαι οὖν σου παραμεῖναι, ὡς οὐδ' ἂν ἐνὸς ἡδίων ἀκούσαιμι ἢ σοῦ. (Σε παρακαλώ να μείνεις, γιατί κανέναν άλλον δε θα άκουγα πιο ευχάριστα από σένα.)

δ) Ευκτική του πλάγιου λόγου, ύστερα από ιστορικό χρόνο, και δηλώνουν υποκειμενική γνώμη:

Οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κῦρος οὐ φαίνοιο. (απορούσαν)

 Εξαρτώνται από ρήματα ψυχικού πάθους : *χαίρω, ἠδομαι, θαυμάζω, ἀγανακτῶ, αἰσχύνομαι, ἄθυμῶ* κ.τλ

 χρησιμοποιούνται ως:

α) Επιρρηματικοί προσδιορισμοί της αιτίας σε κάθε ρήμα και κυρίως σε ρήμα ψυχικού πάθους

Οἱ Ἕλληνες ἠθύμουν, ἐπει οὐκ εἶχον τὰ ἐπιτήδεια

Ἐπειδὴ χρημάτων δεῖται, πορεύεται εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ μισθῶ.

β) Επεξηγήσεις σε εμπρόθετο προσδιορισμό της αιτίας:

Διὰ τοῦτο κρίνεται, ὅτι παρὰ τοὺς νόμους δημηγορεῖ.

2. ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

 δηλώνουν το τελικό αίτιο, τον σκοπό στον οποίο αποβλέπει το υποκείμενο του ρήματος από το οποίο εξαρτώνται. Δέχονται άρνηση **μή**.

Ν.Ε.: Πήγε **να ψωνίσει**.

 εισάγονται με τους τελικούς συνδέσμους: *ἵνα, ὅπως, ὡς* (για να).

 εκφέρονται με:

α) Υποτακτική, όταν δηλώνουν σκοπό προσδοκώμενο με βεβαιότητα:

Πέμπει στρατιώτας, ὅπως βοηθήσῃ τῇ πόλει.

β) Υποτακτική + ἄν αοριστολογικό, όταν δηλώνουν σκοπό προσδοκώμενο υπό προϋπόθεση:
Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐκουσίσις ὅπως ἂν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν.

γ) Ευκτική του πλάγιου λόγου, ύστερα από ιστορικό χρόνο, και δηλώνουν σκοπό υποκειμενικό και αβέβαιο στο παρελθόν:
Ἐκάλεσέ τις αὐτόν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερά.

δ) Οριστική ιστορικού χρόνου, όταν προηγείται ευχή ανεκπλήρωτη ή κάτι που δεν έγινε, και δηλώνουν σκοπό ανεκπλήρωτο⁵.
Ἐχρῆν αὐτοὺς ζῆν, ἵνα ἀπηλλάγμεθα τούτου τοῦ δημαγωγοῦ.

✚ **Εξαρτώνται από ρήματα δηλώνουν κίνηση ή σκόπιμη ενέργεια**
✚ **χρησιμοποιούνται ως:**

α) Επιρρηματικοί προσδιορισμοί του σκοπού σε ρήματα οποιασδήποτε σημασίας και κυρίως σε όσα δηλώνουν κίνηση ή σκόπιμη ενέργεια:
Ἀβροκόμας τὰ πλοῖα κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῆ.
Τούτους πέμπομεν, ὡς βουλευσονται περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων.

β) Επεξηγήσεις σε εμπρόθετο προσδιορισμό του σκοπού και κυρίως στα **διὰ τοῦτο, τούτου ἔνεκα**:
Διὰ τοῦτο συλλέγεσθε, ἵνα οἱ ἀδυνατώτεροι τολμῶσι περὶ τοῦ δικαίου ἀμφισβητεῖν.
Στρατηγοὺς αἰροῦνται τούτου ἔνεκα, ἵνα αὐτοῖς ἡγεμόνες ᾦσι.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

✚ δηλώνουν το **συμπέρασμα** ή το **αποτέλεσμα** που προκύπτει από την ενέργεια που εκφράζει το ρήμα εξάρτησής τους. Δέχονται άρνηση **οὐ**, εκτός αν εκφέρονται με **απαρέμφατο**, οπότε δέχονται άρνηση **μή**.
✚ **εισάγονται με:**

α) τους συμπερασματικούς συνδέσμους **ὥστε, ὡς**

β) τις εκφράσεις **ἐφ' ᾧ, ἐφ' ᾧτε** (με τον όρο να, με την προϋπόθεση να).

➤ Ο **ὥστε** (συνεπώς, γι' αυτό) εισάγει κύρια πρόταση, όταν βρίσκεται στην αρχή περιόδου ή ημπεριόδου και δεν ακολουθεί άλλη κύρια:
Ἦστ' ἐκείνης τῆς νυκτός οὐδεὶς ἐκοιμήθη.

✚ **εκφέρονται με:**

α) Οριστική, όταν δηλώνουν αποτέλεσμα πραγματικό:
Οὕτως ισχυρόν ἢ ἀλήθεια, ὥστε πάντων ἐπικρατεῖ.

β) Δυνητική οριστική, όταν δηλώνουν αποτέλεσμα δυνατόν στο παρελθόν υπό προϋποθέσεις ή μη πραγματικό:
Οἱ θεοὶ οὕτως ἐσήμηναν, ὥστε καὶ ἰδιώτης ἂν ἔγνω. (κι ένας άσχετος θα καταλάβαινε)

γ) Δυνητική ευκτική, όταν δηλώνουν αποτέλεσμα δυνατόν στο παρόν ή στο μέλλον υπό προϋποθέσεις:
Ἐν ἀσφαλεῖ ἔσομαι, ὡς μηδὲν ἂν ἔτι κακὸν πάθοιμι.

δ) Ευκτική του πλάγιου λόγου, ύστερα από ιστορικό χρόνο, και δηλώνουν υποκειμενική γνώμη:
Οἱ νεκροὶ ὑπὸ τῷ τείχει ἔκειντο, ὥστε οὐ ῥάδιον εἶη ἀνελεσθαι. (ώστε δεν ήταν εύκολο να τους ανασύρουν)

ε) Απαρέμφατο τελικό (*ὥστε, ὡς + απαρέμφατο*)

Κῦρος ἦν φιλοτιμότατος, ὥστε πάντα πόνον ὑπομένειν

Κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν

Οἱ δὲ διήλλαξαν, ἐφ' ᾧτε εἰρήνην ἔχειν

✚ χρησιμοποιούνται ως:

- α)** Επιρρηματικοί προσδιορισμοί του αποτελέσματος:
Οὕτως ἀναίσθητος εἶ, Αἰσχύνη, ὥστ' οὐ δύνασαι λογίσασθαι.
- β)** Επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν όρο, προϋπόθεση, συμφωνία:
Οἱ τριάκοντα ἠρέθησαν, ἐφ' ᾧτε συγγράψαι νόμους.
- γ)** Επεξηγήσεις σε εμπρόθετους προσδιορισμούς που δηλώνουν όρο, προϋπόθεση, συμφωνία:
Ἀφιέμέν σε ἐπὶ τούτῳ, ἐφ' ᾧτε μηκέτι φιλοσοφεῖν.

4. ENANTΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- ✚** εκφράζουν *εναντίωση* προς το νόημα της (κύριας) πρότασης που προσδιορίζουν. Δέχονται άρνηση **μή**.
π.χ (ν.ε) **Αν και είμαι τραυματισμένος, θα αγωνιστώ.**
- ✚** εισάγονται: με τους εναντιωματικούς συνδέσμους *εἰ καί, ἐάν/ἂν/ἦν καί* (αν και, μολοντί) και δηλώνουν εναντίωση προς κάτι που θεωρεΐται πραγματικό.

Οι εναντιωματικές προτάσεις εκφέρονται, όπως και οι υποθετικές προτάσεις, με:

α) Οριστική ή ευκτική, όταν ο σύνδεσμος εισαγωγής περιέχει το **εἰ**:
Εἰ καὶ χρήματα ἔχομεν, οὐκ εὐτυχοῦμεν.
Ἄξιον γὰρ ἀκοῦσαι τὸ διήγημα τοῦτο, **εἰ καὶ μὴ προσήκοι** Κλεοκράτει.

β) Υποτακτική, όταν ο σύνδεσμος εισαγωγής περιέχει το **ἐάν, ἄν, ἦν**:
Ἐὰν καὶ μὴ βούλωνται, πάντες αἰσχύνονται μὴ πράττειν τὰ δίκαια.

+ **χρησιμοποιούνται ως:** επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν εναντίωση.

5. ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

+ εκφράζουν παραχώρηση προς το νόημα της (κύριας) πρότασης που προσδιορίζουν. Δέχονται άρνηση **μή**.

π.χ (ν.ε) *Κι αν ακόμη διαφωνούσα, θα σε υποστήριζα*

+ **εισάγονται με τους παραχωρητικούς συνδέσμους:**

α) *καὶ εἰ, καί, καὶ ἄν, καὶ ἐάν, κἄν, καὶ ἦν* (ακόμη κι αν, έστω κι αν, κι αν ακόμα) ύστερα από καταφατική πρόταση:

Χρὴ ποιεῖν με τοῦτο, καὶ εἰ μὴ πέποιθα. (έστω κι αν δεν είμαι πεπεισμένος)

Ἄνῆρ πονηρὸς δυστυχεῖ, κἄν εὐτυχεῖ.

β) *οὐδ' εἰ, μηδ' εἰ, οὐδ' ἐάν, οὐδ' ἄν, οὐδ' ἦν, μηδ' ἐάν, μηδ' ἄν, μηδ' ἦν* (ούτε κι αν) ύστερα από αρνητική πρόταση και δηλώνουν παραχώρηση προς κάτι που θεωρείται απίθανο ή αδύνατο.

Μὴ θορυβήσητε, μηδ' ἐάν δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν. (ακόμη κι αν σας φανεί ότι λέω κάτι υπερβολικό)

➤ Όταν ο **καὶ** που προηγείται των *εἰ, ἐάν, ἄν, ἦν* είναι συμπλεκτικός, μεταβατικός ή προσθετικός, η πρόταση δεν είναι παραχωρητική, αλλά **υποθετική**:

Καὶ εἰ μὴ τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι. [μεταβατικός]

+ **εκφέρονται**, όπως και οι υποθετικές προτάσεις, με:

α) Οριστική ή ευκτική, όταν ο σύνδεσμος εισαγωγής περιέχει το **εἰ**.

β) Υποτακτική, όταν ο σύνδεσμος εισαγωγής περιέχει το **ἐάν, ἄν, ἦν**

+ **χρησιμοποιούνται ως:** επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν παραχώρηση.

6. ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

+ δηλώνουν την **προϋπόθεση** με την οποία μπορεί να ισχύει ή να αληθεύει αυτό που εκφράζει το ρήμα από το οποίο εξαρτώνται. Δέχονται άρνηση **μή**.

π.χ (ν.ε) *Αν θέλεις, μπορείς να έρθεις.*

- ✚ **εισάγονται** με τους υποθετικούς συνδέσμους *εἰ, ἐάν, ἄν, ἦν*.
 Ν.Ε.: Εισάγονται με τους υποθετικούς συνδέσμους **αν, εάν**, [σπάνια:] **σαν, άμα** κ.ά.
- ✚ **εκφέρονται με:**
 1. **α)** *εἰ* + οριστική:
Εἴ τοῦτ' ἐποίουν, ἐνίκων ἄν.
 2. **β)** *εἰ* + ευκτική:
Εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον.
 3. **γ)** *ἐάν, ἄν, ἦν* + υποτακτική:
Ἐάν τι ἔχω ἀγαθόν, διδάσκω.
- ✚ **χρησιμοποιούνται ως :** επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν προϋπόθεση.

ΟΙ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Υποθετικοί λόγοι ονομάζονται οι λογικές ενότητες που αποτελούνται από μία υποθετική πρόταση, η οποία ονομάζεται **υπόθεση**, και μία κύρια πρόταση, η οποία ονομάζεται **απόδοση**.

Οι **υποθετικοί λόγοι**, ανάλογα με τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς της υπόθεσης, την έγκλιση της απόδοσης και τη σημασία τους, διακρίνονται σε **έξι είδη**:

1ο είδος: Το πραγματικό

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
<i>εἰ</i> + οριστική οποιουδήποτε χρόνου (μτφρ.: «αν» + οριστική)	οποιαδήποτε έγκλιση (μτφρ.: η αντίστοιχη έγκλιση)

*Εἰ ἀρέσκει σοι ταῦτα, ἐπιχείρει αὐτοῖς.
 Εἰ ἀφήσεις τοὺς Θηβαίους ἄνευ μάχης, κινδυνεύσεις τὰ ἔσχατα παιθεῖν.*

2ο είδος: Το αντίθετο του πραγματικού

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
<i>εἰ</i> + οριστική ιστορικού χρόνου (μτφρ.: «αν» + οριστική παρατατικού ή υπερσυντελικού)	δυνητική οριστική (μτφρ.: «θα» + οριστική παρατατικού ή υπερσυντελικού)

Εἰ μὲν αὐτὸς ἐποίει τι φαῦλον, εἰκότως ἂν ἐδόκει πονηρὸς εἶναι.

3ο είδος: Το προσδοκώμενο

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
ἐάν, ἄν, ἦν + υποτακτική (μτφρ.: «αν» + υποτακτική)	οριστική μέλλοντα ¹² (μτφρ.: οριστική μέλλοντα)

Ἐὰν ὁ βασιλεὺς ἄλλον στρατηγὸν πέμπῃ, ἔσομαι σύμμαχος ὑμῖν.

4ο είδος: Αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
ἐάν, ἄν, ἦν + υποτακτική (μτφρ.: «αν», «ὅσες φορές» + υποτακτική)	οριστική ενεστώτα ¹³ (μτφρ.: οριστική ενεστώτα)

Ἦν ἐγγὺς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν..

5ο είδος: Απλή σκέψη του λέγοντος

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
εἰ + ευκτική (μτφρ.: «αν» + οριστική παρατατικού)	δυνητική ευκτική ¹⁴ (μτφρ.: «θα» + οριστική παρατατικού)

*Εἰ οἱ πολῖται ὁμονοοῖεν, εὐδαίμων ἂν γίγνοιτο ἡ πόλις.
Οὐδεὶς γὰρ ζῶη γ' ἂν, εἰ μὴ τρέφοιτο.*

6ο είδος: Αόριστη επανάληψη στο παρελθόν

ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
εἰ + ευκτική επαναληπτική (μτφρ.: «κάθε φορά που» + οριστική παρατατικού)	οριστική παρατατικού ή δυνητική οριστική αορίστου ¹⁵ (μτφρ.: οριστική παρατατικού)

*Τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινε.
Εἰ ἴδοι τοὺς νέους γυμναζομένους, ἐπήνεσεν ἂν.*

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΤΙΚΩΝ ΛΟΓΩΝ

ΕΙΔΟΣ	ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
1ο: Πραγματικό	εἰ + οριστική οποιουδήποτε χρόνου	οποιαδήποτε έγκλιση
2ο: Αντίθετο του πραγματικού	εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου	δυνητική οριστική
3ο: Προσδοκώμενο	ἐάν, ἄν, ἦν + υποτακτική	οριστική μέλλοντα

4ο: Αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον	έάν, άν, ήν + υποτακτική	οριστική ενεστώτα
5ο: Απλή σκέψη του λέγοντος	εί + ευκτική	δυνητική ευκτική
6ο: Αόριστη επανάληψη στο παρελθόν	εί + ευκτική (επαναληπτική)	οριστική παρατατικού ή δυνητική οριστική αορίστου

7. ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- ✚ προσδιορίζουν χρονικά το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης (κύριας συνήθως) πρότασης. Δέχονται άρνηση **ού ή μή..**

Οι χρονικές προτάσεις δηλώνουν:

1. **α) το προτερόχρονο**, όταν η πράξη την οποία δηλώνει η χρονική πρόταση γίνεται πριν από την πράξη της κύριας πρότασης:
Έπει ήκουσε απήλθεν. [Πρώτα άκουσε και μετά έφυγε.]
2. **β) το σύγχρονο**, όταν η πράξη την οποία δηλώνει η χρονική πρόταση γίνεται την ίδια στιγμή με την πράξη της κύριας πρότασης:
Αφίκοντο ότε νύξ έγένετο. [Έφτασαν την ώρα που νύχτωσε.]
3. **γ) το υστερόχρονο**, όταν η πράξη την οποία δηλώνει η χρονική πρόταση γίνεται ύστερα από την πράξη της κύριας πρότασης:

Μεσσήνην είλομεν πριν Πέρσας λαβείν την βασιλείαν. [Η ανάληψη της βασιλείας από τους Πέρσες έγινε ύστερα από την άλωση της Μεσσήνης.]

- ✚ **εισάγονται** (συνηθέστερα):

1. **α) Όταν δηλώνουν το προτερόχρονο:**
 - ο Με τους χρονικούς συνδέσμους ή τις χρονικές εκφράσεις **ώς (αφού, μόλις), έπει, έπειδή (αφού, αφότου), έπει (έπειδή) πρώτον, έπει (έπειδή) τάχιστα (αμέσως μόλις, όταν), πριν + έγκλιση (παρά αφού):**
Οί δε τριάκοντα ήρέθησαν έπει τάχιστα τά μακρά τείχη καθηρέθη. (γκρεμίστηκαν)
2. Με τις εμπρόθετες αναφορικές εκφράσεις **έξ ού, έξ ότου, άφ' ού, άφ' ότου** (αφού, αφότου):
Φίλιππος, άφ' ού την είρήνην έποιήσατο, ού μόνον ύμάς, αλλά και τούς άλλους άδικεί.
 - β) Όταν δηλώνουν το σύγχρονο:**
 - ο Με τους χρονικούς συνδέσμους **ότε, όποτε (όταν, τότε που), έως, έστε, μέχρι, άχρι (μέχρις ότου, ώσπου), ήνίκα, όπηνίκα (τη στιγμή που, ενώ):**
Ήνίκα μοι έδόκει καιρός είναι, προϊέναι έκέλευσα.
 - ο Με τα χρονικά επιρρήματα **όσάκις, όποσάκις** (κάθε φορά που):
Τόν Εύφράτην, όσάκις κατέλαβεν αύτους άνάγκη, έγεφύρωσαν.
 - ο Με τις αναφορικές εκφράσεις **όσον χρόνον, έν ώ, έν όσω** (ενώ, καθώς, στο διάστημα που):
Έν όσω ταυτ' έπράττετο, Έπαμεινώνδας έξήγει. (εκστράτευε).

γ) Όταν δηλώνουν το υστερόχρονο:

- Με τους χρονικούς συνδέσμους *έως, έστε, άχρι, μέχρι, πριν + απαρέμφατο* (προτού να):
Μέχρι τούτου Λασθένης φίλος ώνομάζετο, έως προΰδωκεν Όλυθον.
- Με τις εμπρόθετες αναφορικές εκφράσεις *μέχρι οϋ, άχρι οϋ, μέχρι ότου, άχρι ότου* (μέχρις ότου, έως ότου):
Έκει έμεινε μέχρι οϋ Κϋρος εις Σάρδεις άφίκετο.

εκφέρονται με:

α) Οριστική, η οποία διατηρείται και ύστερα από ιστορικό χρόνο, όταν προσδιορίζουν χρονικά κάτι καθορισμένο και πραγματικό:
Έπειδή είσηλθεν, έπορεύετο προς την άκρόπολιν. [προτερόχρονο]

β) Υποτακτική²⁰, όταν δηλώνουν:

- Το προσδοκώμενο:
- Αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον:

γ) Ευκτική, όταν δηλώνουν:

- Απλή σκέψη του λέγοντος:
- Αόριστη επανάληψη στο παρελθόν:

➤ Η χρονική πρόταση που εκφέρεται με υποτακτική ή ευκτική είναι χρονικοϋποθετική.

δ) απαρέμφατο, συνήθως ύστερα από **καταφατική** πρόταση, και δηλώνει γεγονός ενδεχόμενο, **υστερόχρονο** ως προς την πράξη της κύριας πρότασης: μτφρ: «προτού να», «πριν να» + υποτακτική:
Οϋτοι οϋν διέβησαν, πριν τούς άλλους άποκρίνασθαι

χρησιμοποιούνται ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί χρόνου.

8. ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ

Αναφορικές επιρρηματικές ονομάζονται οι δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις που αναφέρονται σε όρο της πρότασης εξάρτησης, ο οποίος υπάρχει ή εννοείται, αλλά συγχρόνως εκφράζουν και κάποια επιρρηματική σχέση.
Ν.Ε.: *Πηγαίνει όπου τον καλούν.* [εκεί όπου]

εισάγονται με τα αναφορικά επιρρήματα:

<i>όσον/όσω</i> (όσο)	<i>οϊον/οϊα</i> (όπως, όπως ακριβώς)
<i>οϋ/όπου/ένθα/όποι</i> (όπου)	<i>ώς/όπως</i> (όπως)
<i>ή/όπη</i> (όπου, όπως)	<i>ώσπερ/ήπερ/καθάπερ</i> (όπως ακριβώς)
<i>ένθεν/όθεν/όπόθεν</i> (απ' όπου)	

- ✚ **εκφέρονται** όπως και οι αναφορικές ονοματικές.
- ✚ **χρησιμοποιούνται** ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί τόπου ή τρόπου:
Καταλαμβάνει τὰ κύκλω ὄρη τοῦ πεδίου, ὄθεν οἱ ξὺν Φιλώτα ἐπισιτιεῖσθαι ἔμελλον.
Σώζεσθε ὄπη δυνατόν ἐστι. (ὅπως, με ὅποιον τρόπο)

Από τις αναφορικές προτάσεις πολλές:

Εκφράζουν τις επιρρηματικές σχέσεις της αιτίας, του σκοπού, του αποτελέσματος και της υπόθεσης. Έτσι διακρίνονται σε:

1. **Αναφορικές αιτιολογικές**: εξαρτώνται κυρίως από ρήματα ψυχικού πάθους, εισάγονται συνήθως με τις αναφορικές αντωνυμίες **ὄς, ὄστις, ὄσος, οἷος**, εκφέρονται όπως οι αιτιολογικές προτάσεις και χρησιμοποιούνται ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί της αιτίας:
Τὴν μητέρα ἐμακάριζον, οἷων τέκνων ἔτυχεν. [ὅτι τοιοῦτων τέκνων ἔτυχεν]
2. **Αναφορικές τελικές**: εξαρτώνται κυρίως από ρήματα κίνησης ή σκόπιμης ενέργειας, εισάγονται συνήθως με τις αναφορικές αντωνυμίες **ὄς, ὄστις**, εκφέρονται με οριστική μέλλοντα και χρησιμοποιούνται ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του σκοπού:
Μάρτυρας πεπόρισται, οἱ μαρτυρήσουσιν αὐτῷ. [ἵνα οὔτοι μαρτυρήσωσιν αὐτῷ]
3. **Αναφορικές συμπερασματικές**: εισάγονται συνήθως με τις αναφορικές αντωνυμίες **ὄς, ὄστις, ὄσος, οἷος**, εκφέρονται όπως οι συμπερασματικές προτάσεις και χρησιμοποιούνται ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του αποτελέσματος. Συνήθως των προτάσεων αυτών προηγούνται οι λέξεις *οὕτω(ς), τοιοῦτος, τοσοῦτος, τηλικοῦτος*:
Οὐδεὶς ἦν οὕτω φαῦλος, ὃς οὐκ ἂν ἔπραττε ταῦτα. [ὥστε οὗτος οὐκ ἂν ἔπραττε ταῦτα]
4. **Αναφορικές υποθετικές**: εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες και αναφορικά επιρρήματα, εκφέρονται όπως οι υποθετικές προτάσεις και σχηματίζουν με την κύρια πρόταση υποθετικούς λόγους όλων των ειδών:
Οὐκ ἂν ἐπεχειροῦμεν πράττειν, ἂ μὴ ἠπιστάμεθα. [εἴ τινα μὴ ἠπιστάμεθα: το αντίθετο του πραγματικού]
Οἱ τύραννοι ἀποκτεινύασι ὃν ἂν βούλωνται. [ἐάν τινα βούλωνται: αόριστη επανάληψη στο παρόν-μέλλον]
 Ν.Ε.: Υπάρχουν και οι **αναφορικές εναντιωματικές / παραχωρητικές**:
Ὅσο κι αν προσπαθῶ, δεν τα καταφέρνω.
5. **Αναφορικές παραβολικές ή παρομοιαστικές**: εκφράζουν ποσό (ηλικία, μέτρο, βαθμό), **ποιόν** (ιδιότητα), **τρόπο**, και είναι συχνά ελλειπτικές ως προς το ρήμα:
Ὅπως γινώσκετε, οὕτω καὶ ποιεῖτε.
 π.χ (ν.ε): *Κοιτούσε σαν να ζήταγε βοήθεια.*

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ: ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΔΟΣ		ΕΙΣΑΓΟΝΤΑΙ ΜΕ:	ΕΚΦΕΡΟΝΤΑΙ ΜΕ:	ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΩΣ:
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ		ὅτι ὡς διότι ἐπει ἐπειδή	<ul style="list-style-type: none"> Εγκλίσεις προτάσεων κρίσης Ευκτική του πλάγιου λόγου 	<ul style="list-style-type: none"> Επιρρ. προσδ. αιτίας κυρίως σε ρήματα ψυχικού πάθους Επεξηγήσεις σε εμπρόθ. προσδ. αιτίας
		εἰ (υποθετική αιτιολογία)		Υποκείμενα σε απρόσωπες εκφράσεις ψυχικού πάθους
ΤΕΛΙΚΕΣ		ἵνα (μὴ) ὅπως (μὴ) ὡς (μὴ)	<ul style="list-style-type: none"> Υποτακτική (με ή χωρίς το ἄν) Οριστική ιστορικού χρόνου Ευκτική του πλάγιου λόγου 	<ul style="list-style-type: none"> Επιρρ. προσδ. σκοπού κυρίως σε ρήματα κίνησης ή σκόπιμης ενέργειας Επεξηγήσεις σε εμπρόθ. προσδ. σκοπού
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ		ὅστε ὡς	<ul style="list-style-type: none"> Εγκλίσεις προτάσεων κρίσης Ευκτική του πλάγιου λόγου 	Επιρρ. προσδ. αποτελέσματος (πραγματικού)
		ὡστε ὡς	Απαρέμφατο	Επιρρ. προσδ. αποτελέσματος ενδεχόμενου ή επιδικώμενου
		ἐφ' ᾧ ἐφ' ᾧτε	<ul style="list-style-type: none"> Απαρέμφατο Οριστική μέλλοντα 	<ul style="list-style-type: none"> Επιρρ. προσδ. όρου – συμφωνίας Επεξηγήσεις σε εμπρόθ. προσδ. όρου – συμφωνίας
ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ		εἰ	<ul style="list-style-type: none"> Οριστική Ευκτική 	Επιρρ. προσδ. προϋπόθεσης
		ἐάν, ἄν, ἤν	Υποτακτική	
ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ		εἰ καὶ	Οριστική ή ευκτική	Επιρρ. προσδ. εναντίωσης
		ἐάν/ἄν/ἤν καὶ	Υποτακτική	
ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ		ὅταν εξαρτώνται από καταφατική ή πρόταση	Οριστική ή ευκτική	Επιρρ. προσδ. παρχώρησης
		καὶ εἰ, καὶ		
		καὶ ἄν, καὶ ἄν, καὶ ἤν, καὶ ἐάν	Υποτακτική	
		ὅταν εξαρτώνται από αρνητική πρόταση	Οριστική ή ευκτική	
		οὐδ' εἰ, μηδ' εἰ		
	οὐδ' ἐάν/ἄν/ἤν, μηδ' ἐάν/ἄν/ἤν	Υποτακτική		
ΧΡΟΝΙΚΕΣ		<ul style="list-style-type: none"> Χρονικούς συνδέσμους ή χρονικές εκφράσεις Χρονικά επιρρήματα Εμπρόθετες αναφορικές εκφράσεις 	Οριστική	Επιρρ. προσδ. χρόνου
	Χρονικές υποθετικές	Χρονικούς συνδέσμους	Ευκτική	
		Χρονικοϋποθετικούς συνδέσμους	Υποτακτική	
		πρὶν	Ἐγκλιση ύστερα από αρνητική πρόταση· δηλώνουν το προτερόχρονο.	

Πηγή υλικού: http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2326/Syntaktiko-Archaias-Ellinikis-Glossas_A-B-G-Gymnasiou_html-apli/index_02_03_0.html